

Vergaderjaar 1999–2000

27 154

Goedkeuring van de op 11 oktober 1999 te Pretoria totstandgekomen Overeenkomst inzake handel, ontwikkeling en samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Zuid-Afrika, anderzijds (Trb. 2000, 45)¹

Nr. 3

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt, omdat het zonder meer instemmend luidt/uitsluitend opmerkingen van redactionele aard bevat (artikel 25a, vierde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State).

MEMORIE VAN TOELICHTING

I INLEIDING

I.a Relatie met Zuid-Afrika

De verkiezingen van april 1994 in Zuid-Afrika en de daarop volgende installatie van een democratisch gekozen regering onder leiding van President Mandela zijn te rekenen tot de belangrijkste na-oorlogse gebeurtenissen. De gebeurtenissen van dat jaar staan voor het einde van de Apartheid, die gedurende vele jaren Zuid-Afrika had verdeeld, en de Zuid-Afrikaanse bevolking had geïsoleerd van de internationale gemeenschap. De omwenteling in 1994 was van groot belang voor de maatschappelijke verhoudingen in Zuid-Afrika, maar gaf tegelijkertijd een geheel nieuwe impuls aan de internationale betrekkingen van Zuid-Afrika. De normalisering van de internationale betrekkingen met Nederland kwam tot uiting in tal van ministeriële bezoeken die in 1994 aan Zuid-Afrika plaatsvonden. In maart 1995 werd bovendien een volwaardige ontwikkelingssamenwerkingsrelatie van Nederland met Zuid-Afrika opgestart. Inmiddels wordt op velerlei terrein een zeer intensieve band met Zuid-Afrika onderhouden.

De Europese Unie nam als eerste stap in april 1994 een pakket maatregelen aan dat onder meer voorzag in een dialoog, preferenties onder het Algemeen Preferentieel Stelsel en bevordering van regionale samenwerking. Snel na de verkiezingen, in oktober 1994, spraken de EU-ministers de wens uit om de relatie met Zuid-Afrika van duurzame aard te maken en de politieke en economische wederopbouw actief te blijven ondersteunen. De Raad van de Europese Unie besloot dat de samenwerking met name gericht zou moeten zijn op steun bij de opbouw van de economie. Deze inzet werd verklaard vanuit de gedachte dat voor de stabiliteit van het democratische politieke systeem het economisch herstel van groot belang zou zijn. De jaren van de Apartheid waren weliswaar afgesloten maar de extreme verschillen tussen rijk en arm bleven, veelal langs dezelfde raciale lijnen, voortbestaan, en vormden een reëel gevaar voor de politieke stabiliteit.

Met dit uitgangspunt besloten beide partijen de basis te leggen voor een langdurige samenwerkingsrelatie. De samenwerking diende te voorzien in de economische interne versterking van Zuid-Afrika, verdere economische

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

integratie in de regio zuidelijk Afrika en de integratie van Zuid-Afrika in de wereldeconomie. Na de gezamenlijke vaststelling van de doelstellingen van de relatie, diende overeenstemming te worden gevonden over de vorm en structuur. Uiteindelijk werd besloten om de relatie in te richten volgens het drieluik: financiële assistentie, politieke dialoog en handel.

De financiële assistentie is in 1996 middels het Europese Programma voor Reconstructie en Ontwikkeling (EPRO) van Zuid-Afrika van start gegaan. In het EPRO wordt een bedrag van 500 miljoen Euro gealloceerd voor de periode van 1 januari 1996 tot 31 december 1999. Daarnaast stelt ook de Europese Investeringsbank aanzienlijke middelen ter beschikking voor leningen ten gunste van Zuid-Afrika. Vóór het einde van 1999 zal er een nieuwe verordening worden vastgesteld waarin de hulprelatie met Zuid-Afrika op een vergelijkbaar niveau zal worden bestendigd.

In 1997 trad Zuid-Afrika toe tot het Verdrag van Lomé. Zuid-Afrika heeft hierbij een gekwalificeerd lidmaatschap verkregen. Dit betekent dat Zuid-Afrika niet kan profiteren van de hulp- en handelsbepalingen, maar wel deelneemt aan de reguliere politieke dialoog tussen de EU en de ACS-landen, welke in het Verdrag is voorzien. Het belangrijkste onderdeel van de samenwerking was echter gelegen in het sluiten van een algemeen akkoord inzake handel, ontwikkeling en samenwerking. Dit verdrag wordt geflankeerd door een drietal deelakkoorden tussen de EG en Zuid-Afrika: voor wetenschap en technologie, visserij, wijn en spiritualiën. Over het deelakkoord voor wetenschap en technologie is reeds in 1997 overeenstemming bereikt, en het akkoord is in datzelfde jaar in werking getreden. Over de deelakkoorden voor visserij en wijn en spiritualiën hebben de partijen nog geen overeenstemming bereikt, maar het is de bedoeling dat dit voor 1 januari 2000 zal gebeuren.

I.b Totstandkoming handelsakkoord

Het onderhandelingsproces voor het akkoord inzake handel, ontwikkeling en samenwerking, kortweg handelsakkoord (verder in de tekst uitwisselbaar: verdrag, akkoord of Overeenkomst te noemen) genoemd, is formeel van start gegaan in juni 1995 toen de Algemene Raad het eerste onderhandelingsmandaat voor de Europese Commissie vaststelde (14 juni 1995, doc. 8124/95). Het mandaat bepaalde in grove lijnen de inzet van de EU op vele mogelijke gebieden van samenwerking. In dit eerste mandaat werd tevens gesteld dat de onderhandelingen, wat de EU betreft, zouden moeten leiden tot een vrijhandelszone waarbij de regels van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in acht moesten worden genomen, maar tegelijk rekening moest worden gehouden met bepaalde belangen en gevoelige producten in de EG.

In maart 1996 nam de Raad een aanvullend mandaat aan, waarin een nadere specificering van de voorwaarden waaraan een akkoord moest voldoen, werd vastgelegd (22 maart 1996, doc. 6096/99). In het aanvullende mandaat werden zo bijvoorbeeld voor het eerst expliciet lijsten opgenomen van producten welke een speciale behandeling zouden moeten genieten onder een te sluiten akkoord. Tijdens de totstandkoming van dat aanvullend mandaat is het Nederlandse standpunt altijd geweest dat het gebruik van lijsten uitgesloten dan wel tot een absoluut minimum beperkt moest worden, en dat een akkoord met name voor Zuid-Afrika gunstig moest uitpakken (het principe van asymmetrie: de EG opent sneller en breder zijn markt voor Zuid-Afrika dan andersom het geval is). Toch heeft ook Nederland een zeer beperkt aantal producten, zoals snijbloemen, appels en peren, op de lijst gezet omdat de uiteindelijke tariefconcessies evenwichtig over de EU-lidstaten moeten worden verdeeld, en

niet slechts producten zouden worden uitgesloten die voor bepaalde lidstaten van belang zijn.

Resumerend is de inzet van Nederland tijdens de onderhandelingen steeds gestoeld geweest op de drie principes:

1. WTO-conformiteit; zoveel mogelijk wederzijdse handel liberaliseren («substantially all trade») en geen enkele sector uitsluiten,
2. asymmetrie; vanwege het verschil in ontwikkelingsniveau zal de EU meer en sneller concessies verlenen aan Zuid-Afrika dan van Zuid-Afrika verwacht wordt, en
3. evenwichtige onderlinge verdeling van de concessies tussen de EU-lidstaten.

I.c Evaluatie onderhandelingen

Er is ruim vier jaar onderhandeld, in ongeveer 30 onderhandelingsrondes. Een factor is de vertraging aan de zijde van Zuid-Afrika die hoofdzakelijk werd veroorzaakt door een gebrek aan organisatorische capaciteit. Het was voor de eerste keer dat Zuid-Afrika dergelijk alomvattende handelsonderhandelingen inging. Bovendien moest Zuid-Afrika zorgdragen voor een evenwichtige inpassing van een vrijhandelsakkoord met de EU in samenwerkingsverbanden als de Southern African Customs Union (SACU) en de Southern African Development Community (SADC). Hierover werden door Zuid-Afrika, gelijktijdig met de onderhandelingen met de EU, moeilijke besprekingen met SACU en SADC gevoerd. De belangrijkste factor van de moeizame en lange onderhandelingen moet evenwel worden gezocht aan de zijde van de EU. De bovengenoemde drie principes dienden met elkaar in evenwicht te worden gebracht, hetgeen tijdens de onderhandelingen zeer moeilijk is gebleken. Met name door het verzet van bepaalde lidstaten om de landbouwmarkt voor een aantal gevoelige producten open te stellen, zijn zowel de onderhandelingen tussen de lidstaten zelf bemoeilijkt, maar ook met Zuid-Afrika. Immers, zelfs de lidstaten die geen voorstander waren van de lijsten met producten die werden uitgezonderd, waaronder Nederland, zagen zich genoodzaakt toch producten op dergelijke lijsten te plaatsen omdat de concessies anders alleen door hen zouden worden gedaan. Het is gebleken dat het inschatten van de relatieve concessies die een lidstaat doet niet eenvoudig is. Het belaste bovendien de onderhandelingen met Zuid-Afrika in die zin dat juist de markten voor gevoelige producten het meest interessant waren voor Zuid-Afrika. Hierdoor toonde Zuid-Afrika zich logischerwijs minder bereid tot compromis op andere terreinen.

De totstandkoming van het akkoord is overigens het langst verhinderd door de kwestie van de port en sherry. Een aantal lidstaten wilde niet alleen garanties dat Zuid-Afrika het gebruik van deze namen zou uitfasen voor de export, maar ook voor gebruik op de eigen markt. Deze lidstaten waren niet bereid deze kwestie te regelen in de onderhandelingen over het deelakkoord voor wijn en spiritualiën, omdat zij het blokkeren van het handelsakkoord als drukmiddel wilden handhaven. Voor Zuid-Afrika lag deze kwestie zeer moeilijk vanwege grote economische en politieke belangen die hiermee gemoeid waren. Nadat deze kwestie reeds enige malen in de Algemene Raad aan de orde was geweest, en ook door de Minister-president, de Minister van Buitenlandse Zaken, en de Staatssecretaris van Buitenlandse zaken aan de orde was gesteld in gesprekken met collegae uit de betrokken lidstaten, kon uiteindelijk tijdens de Europese Raad van Berlijn, van 22 maart 1999, in de EU overeenstemming gevonden worden over een compromis dat ook voor Zuid-Afrika aanvaardbaar was. Het compromis hield in dat Zuid-Afrika de namen niet zou gebruiken voor de export naar de EU, uit zou faseren voor de overige export, en dat na de overgangperiode van 12 jaar zou worden gesproken

over nieuwe denominaties voor deze producten voor de afzet op de binnenlandse (SACU) markt. De onderhandelingen over de uitwerking van het compromis hebben nog niet geleid tot resultaat.

I.d Eindresultaat

Voor wat betreft de handel, voorziet het eindresultaat in de totstandkoming van een vrijhandelszone: binnen een periode van 10 jaar zal de EU 95% van zijn handel liberaliseren, en Zuid-Afrika binnen 12 jaar 86%, in een lager tempo dan de EU. Wat Nederland betreft had de asymmetrie sterker tot uitdrukking mogen komen. In de landbouwsector is de asymmetrie zelfs andersom: Zuid-Afrika opent sneller en breder zijn landbouwmarkt dan de EU. Zuid-Afrika opent namelijk zijn landbouwmarkt voor 81% van de Europese export van landbouwproducten, tegen de EU rond de 74%. Doordat in het industrievolet de asymmetrie sterk tot uitdrukking komt – de EU opent nagenoeg zijn gehele markt, tegen Zuid-Afrika rond de 89% – is toch een eindresultaat bereikt dat WTO-conform is.

Naast het handelsgedeelte voorziet het akkoord in samenwerking op tal van gebieden: politieke dialoog, mensenrechten, milieu, cultuur, toerisme, douane en nog vele andere gebieden. Partijen spreken eveneens af een Samenwerkingsraad in te stellen die toeziet op de uitvoering van het akkoord, maar die ook ideeën kan ontwikkelen voor nieuwe, toekomstige activiteiten voor samenwerking. Door de breedte en diepte vormt het akkoord een van de meest intensieve vormen van samenwerking van de Europese Unie.

I.e Effecten voor de regio

Reeds vanaf het begin van de onderhandelingen is veel aandacht uitgegaan naar de effecten voor de regio zuidelijk Afrika. Immers, de landen rondom Zuid-Afrika hadden ten opzichte van dat land het «comparatieve voordeel» van de preferentiële behandeling van hun export naar de EU door middel van het Verdrag van Lomé. Het EU-Zuid-Afrika akkoord zou er nu voor kunnen zorgdragen dat dit voordeel wegvalt, omdat er een situatie ontstaat waarin Zuid-Afrika toegroeit naar een behandeling zoals deze geldt voor de ACS-landen. Hoewel de preferenties in ieder geval niet beter zullen worden dan die voor de ACS-landen gelden, is desondanks terecht gewezen op de relatief sterke positie die Zuid-Afrika inneemt in de regio, en het gevaar dat internationale investeringen zich zouden concentreren in Zuid-Afrika, een effect dat nog versterkt zou worden door de relatief hoge tariefmuren die Zuid-Afrika heeft.

Naar de mening van de regering zal een toename van de economische bedrijvigheid in Zuid-Afrika evenwel een impuls geven aan de economische ontwikkeling van de gehele regio indien de regio zich ontwikkelt tot een vrijhandelszone. In dit verband is het zeer bemoedigend dat het SADC-handelsprotocol door steeds meer SADC-lidstaten wordt geratificeerd, waardoor de inwerkingtreding dichterbij komt. Tijdens een EU-SADC ontmoeting op 2–3 november 1999 te Harare, liet de SADC weten dat verwacht wordt dat vóór het einde van 1999 voldoende lidstaten het protocol geratificeerd zullen hebben. Belangrijk is dat ook Zuid-Afrika tot deze landen zal behoren. Een en ander betekent dat het protocol op 1 januari 2000 in werking zou kunnen treden. Het protocol voorziet erin dat binnen 8 jaar een vrijhandelszone tussen de SADC-landen tot stand zal komen. De EU zal dit proces zoveel mogelijk trachten te ondersteunen. Hiertoe figureert dit onderwerp niet uitsluitend op de agenda van de reguliere EU-SADC bijeenkomsten, ook wordt hulp verleend aan het versterken en ondersteunen van het SADC-secretariaat teneinde de gewenste institutionele capaciteit op te bouwen. Te zijner tijd

zal worden gezien in hoeverre de «SADC Trade Protocol Implementation Unit» vanuit de EU kan worden ondersteund.

In de Overeenkomst tussen de EU en Zuid-Afrika is bovendien voorzien in speciale regels voor de cumulatie van oorsprong. Het stelsel van regels (opgenomen in een apart protocol; zie de toelichting bij artikel 28) moet er voor zorg dragen dat producten afkomstig uit de omringende landen onder bepaalde voorwaarden kunnen profiteren van de gunstige behandeling van het akkoord. Tegelijkertijd zouden producten uit Zuid-Afrika, die worden bewerkt in een van de omringende landen, onder de preferentiële tarieven van het nieuwe Lomé-verdrag naar de EU geëxporteerd moeten kunnen worden. Op deze wijze kunnen de omringende landen mee profiteren, en wordt tegelijkertijd de regionale handel gestimuleerd.

Ten slotte kan in dit verband worden opgemerkt dat expliciet is vastgelegd dat de financiële bijstand die de EG aan Zuid-Afrika verleent, kan worden benut voor deelname van Zuid-Afrika aan regionale samenwerkingsactiviteiten die het land tezamen met andere ontwikkelingslanden onderneemt. Hierdoor kan met name aansluiting worden gezocht bij de activiteiten die uit het Regionaal Indicatief Programma voor de SADC uit het Europees Ontwikkelingsfonds worden gefinancierd.

I.f Verklaring over terug- en overnameclausule

Op 6 februari 1998 heeft de Ministerraad besloten dat in beginsel gestreefd moet worden naar het maken van afspraken inzake terug- en overname van illegale immigranten in multilaterale en bilaterale akkoorden. Dit nationaal besluit is conform het Europees beleid (dat mede op instigatie van Nederland tot stand is gekomen). Dit EU-beleid bepaalt dat bij de vaststelling van de onderhandelingsrichtsnoeren in toekomstige akkoorden van gemengde aard (zowel EG als lidstaten van de EU zijn partij) per geval wordt besloten over de opname van een clausule met als strekking de terug- en overname van illegale immigranten (Raadsconclusie van 4 maart 1996). Hoewel niet expliciet opgenomen in de onderhandelingsrichtsnoeren, heeft Nederland zich gedurende de onderhandelingen wel ingezet voor de opname van een terug- en overnameclausule in het akkoord met Zuid-Afrika. De opname van een dergelijke clausule stuitte echter op bezwaren aan de kant van Zuid-Afrika dat met name bevreesd was dat het verplicht zou worden tot het overnemen van illegale immigranten met een andere dan de Zuid-Afrikaanse nationaliteit die via Zuid-Afrika naar de EU zijn gereisd (dit is het «overname»-aspect van de terug- en overnameclausule; het «terugname»-aspect ziet op de eigen onderdanen). Ook speelde voor Zuid-Afrika een rol dat over de terug- en overnameproblematiek zou worden onderhandeld in het kader van het nieuwe Verdrag van Lomé, en Zuid-Afrika daar niet op vooruit wilde lopen.

Gelet op: de geringe steun onder medelidstaten, de geringe omvang van de problematiek met Zuid-Afrika, het zware politieke en economische belang van het akkoord, en met name het feit dat de kwestie in breder verband zou worden besproken in het kader van Lomé, heeft Nederland kunnen instemmen met een compromis. Dit compromis houdt in dat bij het akkoord een gezamenlijke verklaring van de EG en haar lidstaten, enerzijds, en Zuid-Afrika, anderzijds, is opgenomen. Deze verklaring luidt als volgt:

De partijen erkennen het belang van samenwerking op het gebied van preventie en controle van illegale immigratie, en verklaren hun bereidheid deze kwestie in de Samenwerkingsraad aan de orde te stellen teneinde mogelijke problemen op dit terrein tot een oplossing te brengen.

Bovendien is geïnsisteerd op een eenzijdige verklaring van de EG en haar lidstaten die luidt als volgt:

De Europese Gemeenschap en de lidstaten memoreren dat zij groot belang hechten aan doeltreffende samenwerking met derde landen ter vergemakkelijking van de overname van onderdanen van die landen welke illegaal op het grondgebied van een lidstaat verblijven. Zij blijven erbij dat vraagstukken die verband houden met de overname van Zuid-Afrikaanse onderdanen, op bevredigende wijze moeten worden opgelost in het kader van de onderhandelingen over de sluiting van een vervolg-overeenkomst voor Lome IV.

I.g Aard van het verdrag en voorlopige toepassing

Het betreft een gemengd akkoord, dat voor onbepaalde tijd is afgesloten. Het verdrag is voor het communautaire gedeelte gebaseerd op artikel 310 van het EG-Verdrag. De materie die door het verdrag wordt bestreken, reikt op een aantal terreinen verder dan de bevoegdheden van de Gemeenschap. Dat is de reden waarom de lidstaten partij dienen te worden bij het verdrag.

Tussen de EU en Zuid-Afrika is echter overeengekomen dat delen van het akkoord reeds voor afronding van alle nationale ratificaties voorlopig zullen worden toegepast. Het betreft hier een lijst bepalingen uit het verdrag, waarvoor exclusieve bevoegdheid voor de Gemeenschap bestaat. Dit gaat dus met name om de kernbepalingen van het akkoord, te weten de liberalisering van de wederzijdse handel. De voorlopige toepassing, met ingang van 1 januari 2000, is geformaliseerd door middel van een briefwisseling tussen de Raad en Zuid-Afrika op 11 oktober 1999.

II ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

TITEL I – ALGEMENE DOELSTELLINGEN EN BEGINSELEN

Artikel 1 Doelstellingen

De doelstellingen van het Akkoord regarderen samenwerking ter ondersteuning van de inspanningen van Zuid-Afrika op politiek, economisch en sociaal terrein. Deze samenwerking beoogt bestending van de in gang gezette democratisering van de Zuidafrikaanse politiek en maatschappij en opheffing van de grote sociaal-economische achterstand van een groot deel van de bevolking ten gevolge van de jarenlang gevoerde apartheidspolitiek.

Artikel 2 Essentieel onderdeel

In dit artikel is vastgelegd dat de eerbiediging van democratische beginselen en fundamentele mensenrechten, alsmede de eerbiediging van de rechtsstaat een essentieel onderdeel van de Overeenkomst zijn. Deze bepaling vormt de weerslag van het besluit van de Algemene Raad van mei 1995, waarin werd vastgelegd dat elk verdrag van de EU met derde landen een mensenrechtenbepaling dient te bevatten, gekoppeld aan een clause die het mogelijk maakt passende maatregelen te nemen in geval van schending van het verdrag. Genoemde clause is opgenomen in artikel 3, derde lid, juncto het vierde lid, onder ii.

Daarnaast wordt in dit artikel gehechtheid aan de beginselen van goed bestuur bevestigd. In mei 1998 heeft de EU besloten tot een gemeen-

schappelijk standpunt inzake mensenrechten, democratische beginselen, rechtsstaat en goed bestuur in Afrika. Dit gemeenschappelijk standpunt dient in alle relaties van de EU met Afrikaanse landen tot uitdrukking te worden gebracht, teneinde bij te dragen tot coherentie van EU-activiteiten in Afrika. In de onderhandelingen heeft de EU sterk aangedrongen op de opname van goed bestuur als één van de essentiële elementen van het verdrag. Voor Zuid-Afrika was dat echter niet aanvaardbaar, mede omdat Zuid-Afrika geen precedent wilde scheppen voor de onderhandelingen over het nieuwe Verdrag van Lomé.

Artikel 3 Niet-uitvoering

Het derde lid, in samenhang met het vierde lid, onder ii, vormt de weerslag van het besluit van de Algemene Raad van 25 mei (zie toelichting bij artikel 2). In het derde lid wordt bepaald dat in bijzonder dringende gevallen zonder voorafgaand overleg passende maatregelen kunnen worden genomen. Het vierde lid, onder ii, verstaat onder «bijzonder dringende gevallen» schending van de in artikel 2 genoemde essentiële onderdelen (democratische beginselen, fundamentele mensenrechten en rechtsstaat).

Artikel 4 Politieke dialoog

Hier wordt benadrukt dat politieke dialoog en samenwerking hand in hand gaan en elkaar wederzijds versterken. Zo is met name uitwisseling van elkaars standpunten met betrekking tot de bevordering van mensenrechten en de beginselen van democratie en rechtstaat (tweede lid, onder c) van belang aangezien eerbiediging hiervan essentieel is voor de uitvoering van de onderhavige Overeenkomst. Aan de andere kant is het eveneens van belang dat middels concrete samenwerking wordt beoogd het respect voor deze beginselen te consolideren dan wel verder te ontwikkelen.

TITEL II – HANDEL

AFDELING A – ALGEMEEN

Artikel 5 Vrijhandelszone

Het verdrag heeft tot doel de bevordering van de handel in goederen en diensten en het kapitaalverkeer tussen de EG en Zuid-Afrika. Onderdeel van deze handelsbevordering is de preferentiële liberalisering van zowel de handel in goederen als in diensten. Er zal een vrijhandelsakkoord tot stand worden gebracht, dat het vrije verkeer van goederen in alle sectoren omvat. Tevens ziet de Overeenkomst op de liberalisering van de handel in diensten en het vrije verkeer van kapitaal. In het akkoord wordt aangegeven dat het vrijhandelsakkoord zal moeten voldoen aan de in het kader van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) gemaakte afspraken. Het gaat hierbij met name om de bepalingen voor regionale integratie, te weten artikel XXIV van de op 15 april 1994 te Genève totstandgekomen Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel (Trb. 1994, 235; GATT 1994) voor de goederensector en artikel V van de op 15 april 1994 te Genève totstandgekomen Algemene Overeenkomst inzake de handel in diensten (de zogenoemde GATS (General Agreement on Trade in Services); Trb. 1994, 235) voor de dienstensector.

Artikel 6 Goederenindeling

Dit artikel bepaalt welk systeem van goederenindeling partijen ten opzichte van elkaar hanteren. De Gemeenschap past de gecombineerde nomenclatuur bij de invoer van Zuid-Afrikaanse goederen toe, terwijl Zuid-Afrika bij de invoer van goederen uit de Gemeenschap het geharmoniseerd systeem toepast.

Artikel 7 Basisrecht

In dit artikel wordt onder basisrecht verstaan het recht dat op de dag van inwerkingtreding van de Overeenkomst daadwerkelijk van toepassing is. Met het opnemen van de «standstil»-bepaling spreken partijen af niet meer te komen aan de Most Favoured Nation-behandeling zoals die ten opzichte van elkaar gold op 1 januari 1996 als uitgangspunt voor de voorziene tariefafbraak. De «rollback»-bepaling betekent dat eventueel toegepaste verhogingen door de ene partij bij inwerkingtreding van de Overeenkomst onmiddellijk worden teruggedraaid ten opzichte van de andere partij bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst. Uitzonderingen op deze bepaling zijn in bijlage I opgenomen.

Voor een aantal van de in het derde lid genoemde lijsten geldt dat de geleidelijke afschaffing van douanerechten niet bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst aanvangt. In deze situatie is het in eerste lid genoemde basisrecht het recht waarop de in de Overeenkomst vermelde achtereenvolgende verminderingen van toepassing zijn. Het recht «erga omnes» is van toepassing op de dag waarop de geleidelijke afschaffing van de desbetreffende douanerechten een aanvang neemt, indien dit lager uitvalt dan het basisrecht.

Artikel 8 Douanerechten van fiscale aard

Dit artikel bepaalt dat ook op douanerechten van fiscale aard de bepalingen inzake de afschaffing van douanerechten bij invoer van toepassing zijn. Van deze bepaling worden uitgezonderd de niet-discriminerende accijnzen die overeenkomstig artikel 21 van deze Overeenkomst zowel op ingevoerde als van plaatselijk geproduceerde goederen worden geheven.

Artikel 9 Heffingen van gelijke werking als invoerrechten

Partijen komen overeen bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst de heffingen van gelijke werking als douanerechten bij invoer af te schaffen.

AFDELING B – INDUSTRIEPRODUCTEN

Artikel 10 Definitie

In dit artikel spreken partijen af dat de bepalingen van deze Afdeling van toepassing zijn op producten van oorsprong uit de Gemeenschap en Zuid-Afrika. Producten die volgens de Overeenkomst worden gedefinieerd als landbouwproducten, vallen buiten de bepalingen van deze Afdeling.

Artikel 11 Afschaffing van de douanerechten door de Gemeenschap

Tot nu toe was de Republiek Zuid-Afrika begunstigde onder het Algemeen Preferentieel Systeem (APS). Door middel van de Overeenkomst wordt een vrijhandelszone gecreëerd, gericht op het vrije verkeer van goederen. Bij inwerkingtreding van de Overeenkomst worden heffingen van gelijke werking als invoerrechten afgeschaft.

De Gemeenschap schaft voor de meeste industrieproducten met onmiddellijke ingang alle rechten af met uitzondering van de goederen opgenomen in bijlage II welke gedurende een periode van drie of zes jaar worden afgebroken. Voor de producten opgenomen in bijlage II, lijst 4, met name automobielen, worden de rechten binnen tien jaar afgeschaft en wordt voor in de lijst opgenomen auto-onderdelen het basisrecht met onmiddellijke ingang met 50% verlaagd. Voor de in bijlage II, lijst 5 vermelde producten is overleg voorzien over tariefafbraak na 5 jaar (aluminium).

Artikel 12 Afschaffing van de douanerechten door Zuid-Afrika

Zuid-Afrika van haar kant schaft ook geleidelijk haar douanerechten af (minder snel en minder breed; zie inleiding). Ook hier wordt voor een aantal producten het recht met onmiddellijke ingang afgeschaft, voor andere producten in periodes van 3, 5, 10 en 12 jaar. Voor de producten opgenomen in bijlage III, lijst 6, zullen de douanerechten gedurende de loop van de Overeenkomst regelmatig worden herzien, zonder dat hierover al concrete afspraken zijn gemaakt. Voor de in de lijsten 5 en 6 genoemde automobielenproducten zullen in de loop van het volgende jaar verdere afspraken worden gemaakt.

AFDELING C – LANDBOUWPRODUCTEN

Artikel 13 Definitie

Dit artikel omschrijft de definitie van de producten uit de EU en Zuid-Afrika die onder de wederzijdse landbouwconcessies vallen.

Artikel 14 Afschaffing van de douanerechten door de Gemeenschap

Hierin wordt in de leden 1 t/m 10 de afschaffing van de douanerechten door de EU voor de landbouw- en visserijproducten uit Zuid Afrika geregeld.

Bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst worden de douanerechten die bij invoer in de Gemeenschap van toepassing zijn op landbouwproducten uit Zuid-Afrika afgeschaft, behalve die welke vermeld zijn in bijlage IV. De douanerechten voor de producten welke opgenomen zijn in bijlage IV, lijst 1, worden trapsgewijze afgebouwd. Binnen 3 jaar na de inwerkingtreding van de Overeenkomst worden alle rechten afgeschaft. De douanerechten voor de producten die opgenomen zijn in lijst 2 van de bijlage IV worden trapsgewijze afgebouwd en moeten binnen 10 jaar na de inwerkingtreding van de Overeenkomst zijn afgeschaft. De douanerechten voor de producten uit lijst 3 van bijlage IV worden trapsgewijs afgebouwd. Drie jaar na inwerkingtreding van de Overeenkomst worden alle rechten verlaagd tot 87% van het basisrecht. Alle rechten worden afgeschaft binnen 10 jaar. Er is een uitzondering gemaakt voor protea's. Vanaf de inwerkingtreding van de Overeenkomst tot de volledige afschaffing van de rechten geldt hier een rechtenvrij contingent van 900 ton met een jaarlijks groeivolume van 5%. In bijlage IV, lijst 4, zijn de landbouwproducten opgenomen waarvan de douanerechten fasegewijs worden afgeschaft, te beginnen na 5 jaar en eindigende 10 jaar na inwerkingtreding van de Overeenkomst.

Voor een aantal producten in de sector kaas, wrongel en wijn van verse druiven geldt een rechtenvrij contingent bij inwerkingtreding van de Overeenkomst tot de volledige afschaffing van de rechten. Dit lid heeft betrekking op de verwerkte landbouwproducten. Bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst zullen de in bijlage IV, lijst 5, genoemde tarieven gelden. De industriële component in het tarief wordt geëlimineerd. De lijst van

verwerkte landbouwproducten kan uitgebreid worden of de rechten kunnen verder verlaagd worden. Hiertoe is een besluit van de in de Overeenkomst voorziene Samenwerkingsraad nodig. In bijlage IV, lijst 6, staan de douanerechten voor een beperkt aantal zeer gevoelige landbouwproducten zoals deze zullen gaan gelden bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst. Het gaat hierbij om verlaging van of afschaffing van de oorspronkelijke rechten binnen bepaalde quota. Ook is voorzien in een jaarlijkse groeivoet van 3% van de toegekende quota. Bijlage IV, lijst 7, bevat producten waarvoor in eerste instantie door de Gemeenschap geen concessies aan Zuid-Afrika zijn verleend.

Besloten is dat gedurende de looptijd van de Overeenkomst de douanerechten regelmatig zullen worden herzien, afhankelijk van de ontwikkeling van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. De producten in bijlage IV, lijst 8, vallen buiten de concessies van de Gemeenschap aan Zuid-Afrika. Het gaat hierbij om producten die vallen onder de regels van beschermde EU-benamingen. In bijlage V zijn de tariefconcessies opgenomen van de Gemeenschap aan Zuid-Afrika op het gebied van de visserij. Zij zullen worden toegepast overeenkomstig de voorwaarden in genoemde bijlage.

Artikel 15 Afschaffing van de douanerechten door Zuid-Afrika

Hierin wordt in de leden 1 t/m 6 de afschaffing van de douanerechten door Zuid-Afrika voor de landbouw- en visserijproducten uit de Gemeenschap geregeld.

Bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst worden de douanerechten die bij invoer in Zuid-Afrika van toepassing zijn op landbouwproducten uit de Gemeenschap afgeschaft, behalve die welke vermeld staan in bijlage VI. De douanerechten op de producten genoemd in bijlage VI, lijst 1, worden trapsgewijs afgebouwd. Drie jaar na de inwerkingtreding van de Overeenkomst moeten alle rechten afgeschaft zijn. In bijlage VI, lijst 2, worden de producten aangegeven die trapsgewijs worden afgebouwd over een periode van vijf jaar. De eerste afbouw van de douanerechten vindt plaats drie jaar na inwerkingtreding van de Overeenkomst.

Liberalisatie van het handelsverkeer met Zuid-Afrika voor producten genoemd in bijlage VI, lijst 3, vindt plaats tussen het 6e en 12e jaar na inwerkingtreding van de Overeenkomst. Voor een aantal producten in de sector van de wijnen geldt bij inwerkingtreding van de Overeenkomst tot aan de volledige afschaffing van de rechten een rechtenvrij contingent met een jaarlijkse groeifactor van 5%. Voor producten genoemd in bijlage VI, lijst 4, worden door Zuid-Afrika geen concessies verleend aan de Gemeenschap, behalve voor een aantal in de sector kaas en wrongel. Wel is bepaald dat tijdens de looptijd van de Overeenkomst de douanerechten van de vermelde producten regelmatig zullen worden herzien. In bijlage VII, lijst 1, zijn de visserijproducten van oorsprong uit de Gemeenschap opgenomen waarvan de douanerechten geleidelijk door Zuid-Afrika worden afgeschaft. Dit zal parallel plaatsvinden met de afschaffing van de douanerechten van de overeenkomstige tariefposten door de Gemeenschap.

Artikel 16 Vrijwaringsclausule landbouwproducten

Gezien de bijzondere gevoeligheid van de landbouwmarkten is in de Overeenkomst een aparte vrijwaringsclausule opgenomen voor landbouwproducten, naast de algemene vrijwaringsmaatregelen.

Artikel 17 Versnelde afschaffing van de douanerechten door Zuid-Afrika

Zuid-Afrika kan de Gemeenschap verzoeken voorstellen in overweging te nemen over een versnelling van het tijdschema voor de afschaffing van de douanerechten op de invoer van landbouwproducten in Zuid-Afrika. Dit moet gekoppeld worden aan de afschaffing van alle restituties bij uitvoer naar Zuid-Afrika van dezelfde producten die van oorsprong uit de Gemeenschap zijn.

Over een versnelde afschaffing van de douanerechten door Zuid-Afrika hebben de partijen de volgende gemeenschappelijke verklaring afgelegd.

«De partijen komen overeen vooruit te lopen op de toepassing van de in artikel 17 omschreven procedures in de overgangperiode voor de inwerkingtreding van de Overeenkomst zodat bij inwerkingtreding van de Overeenkomst eventueel een versneld tijdschema voor de afschaffing van douanerechten en uitvoerrestituties kan worden toegepast.»

Over de uitvoerrestituties is de volgende gemeenschappelijke verklaring opgenomen.

«Bij het opstellen van de bepalingen van de Overeenkomst die betrekking hebben op de handel, hebben de partijen per geval de mogelijke gevolgen van uitvoerrestituties voor de liberalisering van de handel onderzocht. De Gemeenschap verklaart van haar kant dat verdere bestudering van de toekomstige uitvoerrestituties in verband met de handel met Zuid-Afrika zal plaatsvinden wanneer de besprekingen over de landbouwhervormingen zijn voltooid.»

Artikel 18 Herzieningsclausule

Uiterlijk vijf jaar na de inwerkingtreding van de Overeenkomst zullen de beide partijen zich beraden over verdere stappen om de wederzijdse handel te liberaliseren. Met name, maar niet uitsluitend, zal de herziening van de douanerechten gericht zijn op de producten die nu zijn opgenomen in de bijlagen over de industrie, de landbouw en de visserij.

TITEL III – MET DE HANDEL VERBAND HOUDENDE KWESTIES

AFDELING A – ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 19 Grensmaatregelen

Partijen komen overeen dat zij maatregelen die het onderlinge handelsverkeer belemmeren bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst afschaffen. Zij stellen evenmin nieuwe maatregelen in. Het gaat hier om kwantitatieve in- of uitvoerbepalingen en maatregelen van gelijke werking. Voorts komen partijen overeen vanaf de inwerkingtreding van de Overeenkomst in hun onderlinge handelsverkeer geen nieuwe in- of uitvoerrechten of heffingen van gelijke werking in te voeren.

Artikel 20 Landbouwbeleid

Hierin wordt de procedure geschetst indien partijen het op grond van de doelstellingen van hun eigen landbouwbeleid noodzakelijk achten de in de Overeenkomst vastgelegde regelingen te wijzigen.

Artikel 21 Fiscale maatregelen

In de bepaling over fiscale maatregelen is een verbod op discriminerende maatregelen ten aanzien van producten afkomstig uit de ene of andere partij opgenomen. Bij dit fiscale discriminatieverbod is voorts de bepaling opgenomen dat bij uitvoer van producten het bedrag aan indirecte belastingen dat door een partij wordt terugbetaald niet hoger mag zijn dan het bedrag aan indirecte belastingen dat eerder was geheven.

Artikel 22 Douane-unies en vrijhandelszones

Dit artikel biedt partijen de mogelijkheid om met een derde land een douane-unie te handhaven of op te richten dan wel vrijhandelszones of andere regelingen met een derde land aan te gaan. Daarbij geldt de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan de rechten en plichten die uit de Overeenkomst voortvloeien. Partijen spreken af dat zij in de Samenwerkingsraad overleg plegen over hun handelsbeleid ten aanzien van derde landen. Dit overleg vindt met name plaats bij de toetreding van een derde land tot de Europese Unie waarbij rekening zal worden gehouden met de onderlinge belangen van de Gemeenschap en Zuid-Afrika.

Artikel 23 Antidumpingmaatregelen en compenserende maatregelen

De bepalingen van de Overeenkomst beletten partijen niet om antidumpingmaatregelen en compenserende maatregelen te treffen zolang zij zich houden aan de in dit artikel genoemde Overeenkomsten (GATT/WTO). Alvorens de Gemeenschap overgaat tot het nemen van definitieve maatregelen ten aanzien van Zuid-Afrikaanse producten kunnen partijen besluiten over te gaan tot het nemen van constructieve maatregelen.

Artikel 24 Vrijwaringclausule

Partijen kunnen onder bepaalde voorwaarden overgaan tot het treffen van vrijwaringsmaatregelen. In het geval een product in zulke toegenomen hoeveelheden en onder zulke omstandigheden wordt ingevoerd dat binnenlandse producten van soortgelijke of rechtstreeks concurrerende producten op het grondgebied van één van de partijen schade lijdt of dreigt te lijden, kan de andere partij passende maatregelen nemen. Deze maatregelen moeten voldoen aan de voorwaarden die zijn neergelegd in de Overeenkomst inzake Vrijwaringsmaatregelen of de Overeenkomst inzake de Landbouw, beide bijlage bij de op 15 april 1994 te Marrakesh totstandgekomen Overeenkomst tot oprichting van de Wereldhandelsorganisatie (WTO-Overeenkomst; Trb. 1995, 130). Tevens dient het bepaalde in artikel 26 in acht te worden genomen. De bepalingen van artikel 26 zijn ook van toepassing wanneer de economische situatie in de ultraperifere gebieden van de Europese Unie, respectievelijk van de Zuid-Afrikaanse Douane-unie ernstige schade lijdt of dreigt te lijden.

Artikel 25 Vrijwaringsmaatregelen voor de overgangperiode

Dit artikel biedt Zuid-Afrika de mogelijkheid om buitengewone maatregelen van beperkte duur te treffen ter bescherming van de zogenaamde «infant industry». De maatregelen bestaan uit de verhoging of wederinstelling van douanerechten. Het artikel geeft een nadere omschrijving van de voorwaarden waaraan de maatregelen moeten voldoen. Daarnaast bepaalt het artikel dat Zuid-Afrika de Samenwerkingsraad in kennis stelt van haar voornemen om vrijwaringsmaatregelen te treffen. Op verzoek van de Gemeenschap kan vervolgens overleg worden

gepleegd teneinde een bevredigende oplossing te bereiken. Indien partijen binnen 30 dagen na kennisgeving geen overeenstemming bereiken, kan Zuid-Afrika passende maatregelen treffen. Het definitieve tijdschema dat Zuid-Afrika de Samenwerkingsraad voorlegt, bepaalt dat de rechten uiterlijk een jaar na instelling in gelijke fasen worden afgeschaft waarbij de Raad kan besluiten dat een ander tijdschema moet worden gevolgd.

Artikelen 26–27 Vrijwaringsprocedures en uitzonderingen

Dit artikel schrijft de procedure voor die partijen moeten volgen in het geval de Gemeenschap of Zuid-Afrika het voornemen heeft vrijwaringsmaatregelen te treffen. Deze partij verstrekt zo spoedig mogelijk alle relevante inlichtingen aan de Samenwerkingsraad. Partijen verplichten zich er toe die maatregelen te treffen die de werking van de Overeenkomst het minst verstoren en die niet verder gaan dan nodig is om een einde te maken aan ernstige schade of deze te voorkomen en om aanpassing te vergemakkelijken.

Uit hoofde van een aantal nader omschreven algemene uitzonderingsgronden, welke geen middel tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie mogen zijn of het handelsverkeer op verkapte wijze beperken, kunnen partijen verboden of beperkingen op de invoer, uitvoer of doorvoer of de handel in gebruikte goederen instellen.

Artikel 28 Regels van oorsprong

In het akkoord met Zuid-Afrika is middels het oorsprongsprotocol een verbinding gemaakt tussen het handelsregime dat geldt voor de ACS-landen en de Republiek Zuid-Afrika. Enerzijds wordt hiermee beoogd de regionale handel te stimuleren, anderzijds wordt hiermee getracht met name de SACU-landen (South African Customs Union) mee te laten profiteren van de Overeenkomst.

In het protocol is overeengekomen dat voor producten vervaardigd in Zuid-Afrika of de Gemeenschap materialen van oorsprong uit de ACS-landen worden beschouwd als materialen van oorsprong uit één der partijen. Dit betekent dat materialen van oorsprong uit de ACS-landen onbeperkt kunnen worden gebruikt in producten die onder de Overeenkomst vallen. De toepasselijke rechten op de eindproducten zijn die van de Overeenkomst. Indien echter de toegevoegde waarde in Zuid-Afrika of de Gemeenschap minder is dan die verkregen in een ACS-land, dan blijft de status van product uit een ACS-land behouden. De tarifaire behandeling van dergelijke producten zal nog in de nieuwe Lomé-Overeenkomst moeten worden geregeld.

Voor de landen behorende toe de SACU is met Zuid-Afrika een systeem van volledige cumulatie gecreëerd, indien deze producten hun eindbewerking in Zuid-Afrika ondergaan. Dit houdt in dat voor de toepassing van de oorsprongsregels de be- en verwerkingen in de SACU en Zuid-Afrika bij elkaar mogen worden opgeteld. Voor aldus verkregen producten is de tarifaire behandeling in de Gemeenschap gelijk aan die voor Zuid-Afrika.

Verder zijn gedurende een drietal jaren aan Zuid-Afrika een beperkt aantal afwijkingen van de oorsprongsregels in de standaardprotocollen toegekend.

Artikel 29 Herbevestiging van de verplichtingen uit hoofde van de GATS

Partijen wijzen er op dat de handel in diensten van steeds groter belang is voor de ontwikkeling van hun beider economieën. De bij de toelichting op artikel 5 reeds genoemde Algemene Overeenkomst betreffende de handel in diensten (GATS; zie WTO-Overeenkomst, Trb. 1995, 130, blz. 331 e.v.), en met name de meestbegunstigingsbehandeling, dient derhalve strikt te worden nageleefd. Het artikel bepaalt verder dat deze meestbegunstigingsbehandeling overeenkomstig de GATS in een tweetal nader omschreven gevallen niet van toepassing is.

Artikel 30 Verdere liberalisering van de dienstverlening

Dit artikel beoogt een verdere liberalisering van de onderlinge handel in diensten tussen partijen tot stand te brengen door middel van afschaffing van nagenoeg alle discriminatie in de betrokken dienstensectoren. Het liberaliseringsproces heeft betrekking op alle wijzen van levering van een dienst.

Voor de tenuitvoerlegging van het liberaliseringsproces doet de Samenwerkingsraad de nodige aanbevelingen waarbij zij rekening houdt met ervaringen die uit hoofde van de GATS-verplichtingen zijn opgedaan, m.n. wat betreft de deelneming van ontwikkelingslanden aan liberaliseringsovereenkomsten. Uiterlijk vijf jaar na de inwerkingtreding van de Overeenkomst onderzoekt de Samenwerkingsraad de in het eerste lid omschreven doelstelling.

Artikel 31 Vervoer over zee

Dit artikel geeft een aanzet tot verdere liberalisering van de internationale zeescheepvaart. In het artikel is voor vervoer over zee van goederen het meestbegunstigde principe afgesproken. Dit betekent dat beide partijen elkaar een even gunstige behandeling geven als aan de meest begunstigde natie wordt toegekend. Verder is intermodaal vervoer opgenomen in het artikel, hetgeen een welkome aanvulling is op bilaterale afspraken met Zuid-Afrika en een juridische basis verschaft voor het verrichten van intermodaal vervoer.

AFDELING C – LOPENDE BETALINGEN EN KAPITAALVERKEER

Artikelen 32–34 Lopende betalingen, kapitaalverkeer en betalingsbalansproblemen

De bepalingen in deze artikelen voorzien in het liberaliseren van de lopende en kapitaalrekening van de betalingsbalans. Met betrekking tot het kapitaalverkeer is van belang dat de directe investeringen in Zuid-Afrika en de daaruit voortvloeiende winsten vrijelijk uit het land kunnen worden uitgevoerd. Ingeval van monetaire of betalingsbalansproblemen zijn beide partijen gerechtigd om binnen de daartoe in internationaal verband gemaakte afspraken tijdelijk de daartoe noodzakelijke maatregelen te nemen.

AFDELING D – MEDEDINGINGSBELEID

Artikelen 35 t/m 40 Mededingingsbeleid

Met deze artikelen wordt samenwerking op basis van wederzijds respect beoogd en vormgegeven teneinde concurrentievervalsingen in de handel tussen de Gemeenschap en Zuid-Afrika te voorkomen. De samenwerking zal in eerste instantie plaatsvinden tussen de mededingingsautoriteiten van de Europese Commissie en Zuid-Afrika. Het gaat hierbij onder andere om juridische bijstand, uitwisseling van informatie en kennis om zodoende transparantie van wetgeving en beleid op mededingingsgebied te vergroten.

AFDELING E – OVERHEIDSSTEUN

Artikelen 41 t/m 44 Overheidssteun

Overheidssteun die bepaalde ondernemingen of de productie van bepaalde goederen bevoordeelt en daarnaast geen ondersteuning vormt voor een beleidsdoelstelling van een van de partijen bij deze Overeenkomst, is concurrentievervalsend of kan mogelijk concurrentievervalsend werken. Partijen zijn derhalve overeengekomen overheidssteun op een billijke en transparante wijze toe te kennen. Hiertoe wordt voorzien in een systeem van uitwisseling van informatie betreffende steunverlening. Indien een der partijen bij deze Overeenkomst van mening is dat een bepaalde praktijk in strijd is met het bepaalde in Afdeling E, zal, indien het probleem niet op basis van bestaande voorschriften en procedures kan worden opgelost, overleg worden gepleegd teneinde alsnog tot een bevredigende oplossing te komen. De Samenwerkingsraad kan desgewenst bij dit overleg worden betrokken.

AFDELING F – ANDERE MET DE HANDEL VERBAND HOUDENDE BEPALINGEN

Artikel 45 Overheidsopdrachten

Partijen komen overeen de toegang tot overheidsopdrachten op billijke en transparante wijze te regelen. De Samenwerkingsraad onderzoekt voorzettingen op dit gebied regelmatig.

Artikel 46 Intellectuele eigendom

In dit artikel wordt omschreven wat partijen, voor de toepassing van de Overeenkomst, met name verstaan onder intellectuele eigendom. Partijen verplichten zich er toe de bepalingen van de WTO-Overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom (TRIP's; Trb. 1995, 130, blz. 361 e.v.) vanaf 1 januari 1996 toe te passen teneinde een adequate en effectieve bescherming van de intellectuele eigendomsrechten te bewerkstelligen. Tevens komen partijen overeen de bescherming die op grond van de TRIP's-Overeenkomst wordt verleend te verbeteren indien dit nodig blijkt. Indien zich op het gebied van de intellectuele eigendom problemen voordoen die van nadelige invloed zijn op het handelsverkeer, wordt op verzoek van een partij om spoedoverleg verzocht teneinde een voor beide partijen bevredigende oplossing te bereiken. Terwijl de Gemeenschap bevestigt belang te hechten aan enkele nader omschreven internationale verplichtingen, verplicht Zuid-Afrika zich ertoe de toetreding tot deze internationale verplichtingen welwillend in overweging te nemen. Beide partijen bevestigen eveneens het belang dat zij aan een aantal nader omschreven instrumenten hechten. Op verzoek van Zuid-

Afrika en op onderling overeengekomen voorwaarden kan de Gemeenschap Zuid-Afrika technische bijstand verlenen.

Artikel 47 Normalisering en conformiteitsbeoordeling

Partijen komen overeen dat zij samenwerken op het gebied van normalisering, metrologie, certificatie en kwaliteitsborging. Door middel van deze samenwerking trachten partijen de onderlinge verschillen op deze terreinen te verminderen, technische belemmeringen op te heffen en de bilaterale handel te vergemakkelijken. Het artikel geeft een opsomming van de inhoud van de samenwerking.

Artikel 48 Douane

Met betrekking tot de douane bevat de Overeenkomst een bepaling over samenwerking op douanegebied tussen de partijen. Doeleinden van deze douanesamenwerking zijn dat de bepalingen inzake handel worden nageleefd en dat eerlijke handelspraktijken worden toegepast. Als gebieden van samenwerking worden aangeduid de uitwisseling van informatie en het organiseren van opleidingsprogramma's. In deze bepaling wordt voorts verwezen naar Protocol 2 bij dit verdrag. Dit protocol betreft de wederzijdse bijstand in douanezaken tussen de administratieve autoriteiten

Artikel 49 Statistieken

De samenwerking op het gebied van statistiek heeft ten doel de gebruikte methoden en praktijken dichter tot elkaar te brengen, met name op het gebied van handel, zodat op grond van onderlinge overeengekomen grondslagen gebruik kan worden gemaakt van elkaars statistieken.

TITEL IV ECONOMISCHE SAMENWERKING

Artikel 50 Inleiding

Partijen beogen, binnen de begrenzings van hun respectieve bevoegdheden, de samenwerking op economisch en industrieel gebied te ontwikkelen en te bevorderen. Deze samenwerking dient tot wederzijds voordeel te strekken en in het belang te zijn van geheel zuidelijk Afrika.

Artikel 51 Industrie

Doel van de samenwerking tussen partijen op industrieel gebied is de herstructurering en modernisering van de Zuid-Afrikaanse industrie te vergemakkelijken en haar concurrentievermogen en groei te stimuleren. Partijen trachten door middel van deze samenwerking de voorwaarden te scheppen voor wederzijds voordelige vormen van samenwerking tussen de industrie van Zuid-Afrika en de Gemeenschap.

Artikel 52 Stimulering en bescherming van investeringen

Partijen spreken af dat zij een gunstig en bevorderlijk investeringsklimaat zullen vestigen dat tot wederzijds voordeel strekt. Investeringen zijn van groot belang voor de economische groei en een gunstig investeringsklimaat leidt tot het op gang brengen van particuliere kapitaalstromen. Om een gunstig investeringsklimaat te scheppen is de samenwerking tussen partijen met name gericht op de verbetering van de voorwaarden

voor investeringsbescherming, investeringsbevordering, kapitaaloverdracht en de uitwisseling van informatie over investeringsmogelijkheden.

Artikel 53 Ontwikkeling van het handelsverkeer

De samenwerking tussen partijen op het gebied van het handelsverkeer concentreert zich onder meer op de uitwisseling van informatie, de overdracht van kennis en technologie en de ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf. Met deze samenwerking beogen partijen hun onderlinge handelsverkeer te ontwikkelen, te diversifiëren en te intensiveren en de positie van Zuid-Afrikaanse producten op de binnenlandse, regionale en internationale markt te versterken.

Artikel 54 Microbedrijven en kleine en middelgrote ondernemingen

Het midden- en kleinbedrijf vormt een belangrijke schakel in de economische ontwikkeling van een land. Partijen beogen met dit artikel dan ook de ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf in Zuid-Afrika te ontwikkelen en te stimuleren. Voorts streven partijen naar een verdergaande samenwerking tussen het midden- en kleinbedrijf in de Gemeenschap en Zuid-Afrika en de regio. De samenwerking tussen partijen ziet onder meer op het verlenen van bijstand op divers gebied en het scheppen van juiste kaders. Partijen spreken af dat zij zullen toezien op de gelijkheid van mannen en vrouwen.

Artikel 55 Informatiemaatschappij: telecommunicatie- en informatietechnologie

Dit artikel onderstreept het belang van informatie- en communicatietechnologie. Het doel van de samenwerking is de toegang van Zuid-Afrikanen tot communicatiemiddelen te verbeteren door het ontwikkelen van infrastructuurnetwerken. Een zeer belangrijk punt ten aanzien van telecommunicatie is de universele dienstverlening in Zuid-Afrika voor alle bevolkingsgroepen. Er is er een groot gebrek aan opgeleide mensen op allerlei niveaus, waardoor de ontwikkelingen worden vertraagd. Een ander doel is ondersteuning van de samenwerking van de landen in zuidelijk Afrika op het terrein van satelliettechnologie. Zuid-Afrika heeft een goed ontwikkelde kennis op dit gebied en er zijn goede mogelijkheden voor samenwerking. In het algemeen heeft Zuid-Afrika een belangrijke stimuleringsfunctie op ICT gebied voor heel zuidelijk Afrika.

Artikel 56 Samenwerking op het gebied van post

Dit artikel behandelt de samenwerking op het terrein van post. De samenwerking op dit gebied heeft tot doel informatie uit te wisselen en een dialoog te starten tussen partijen over postale aangelegenheden. De Zuid-Afrikaanse Post is doende zich voor te bereiden op privatisering in 2003. Dit proces vergt de nodige technische assistentie. Verder is de post belangrijk voor de ontwikkeling van de financiële infrastructuur van Zuid-Afrika (o.a. stimuleren van spaargedrag, girobetalingsverkeer en dienstverlening via de postkantoren). Met de extra inkomsten van de postbank kunnen de postkantoren zich tot een belangrijk netwerk ontwikkelen. De EU kan door middel van technische ondersteuning en opleidingen een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van deze sector in Zuid-Afrika.

Artikel 57 Energie

De samenwerking tussen partijen op energiegebied, concentreert zich onder andere op de ontwikkeling van nieuwe, duurzame vormen van energie, de bevordering van milieuvriendelijke technologieën en de bevordering van rationeel energiegebruik. Aandacht voor het milieu neemt een voorname plaats in met name bij de exploitatie, ontwikkeling van technologieën en de reorganisatie en modernisering van de energieproductie, distributie en consumptie.

Artikel 58 Mijnbouw en winning van delfstoffen

Ook bij de samenwerking op het gebied van mijnbouw en de winning van delfstoffen spelen milieuoverwegingen en een duurzame ontwikkeling een belangrijke rol. Verdere aandachtspunten zijn onder andere verbetering van gezondheids- en veiligheidsnormen en het scheppen van een voor partijen gunstig investeringsklimaat.

Artikel 59 Samenwerking op het gebied van vervoer

De samenwerking op transportgebied heeft als belangrijk doel het verbeteren van de toegang tot vervoersmethoden en het stroomlijnen van het goederenverkeer. Daarnaast heeft het tot doel de opzet van een duurzaam vervoersnetwerk te ondersteunen in de landen van zuidelijk Afrika. De samenwerking beoogt aandacht te schenken aan de modernisering en herstructurering van infrastructuur, de verbetering van de condities van het luchtvervoer, het transitovervoer en van het beheer van wegen en een verhoging van de veiligheid door navigatiehulpmiddelen.

Artikel 60 Toerisme

De samenwerking tussen partijen in deze sector dient ter bevordering van de ontwikkeling van een concurrerende toeristische bedrijfstak. Vanwege het belang van het toerisme voor de economische groei streven partijen naar een duurzame ontwikkeling van deze bedrijfstak. Partijen hanteren hierbij een aantal uitgangspunten waaronder aandacht voor het belang van het cultureel erfgoed en een positieve wisselwerking tussen toerisme en het behoud van het milieu.

Artikel 61 en 62 Landbouw en visserij

Deze artikelen geven aan waarop de samenwerking op het gebied van de landbouw en van de visserij tussen de Gemeenschap en Zuid-Afrika zich richt, alsmede de onderwerpen waarop deze zich concentreert.

Artikel 63 Diensten

De samenwerking tussen partijen in de dienstensector concentreert zich vooral op de banksector, het verzekeringswezen en andere sectoren van de financiële dienstverlening. De samenwerking heeft met name ten doel de handel in diensten te bevorderen, gegevens over wet- en regelgeving uit te wisselen en toezicht en regulering van de financiële dienstverlening en het financieel toezicht te verbeteren.

Artikel 64 Consumentenbeleid en bescherming van de gezondheid van de consument

Dit artikel heeft ten doel partijen aan te zetten tot samenwerking die met name is gericht op het uitwisselen van informatie, de bevordering van onderlinge contacten, de verlening van technische bijstand teneinde de gezondheid en veiligheid van de consument te beschermen.

TITEL V – ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Artikelen 65–72 Algemeen

De artikelen 65 tot en met 72 behandelen algemene uitgangspunten, zoals doelstellingen, prioriteiten en begunstigden, van de ontwikkelingssamenwerking tussen de Gemeenschap en Zuid-Afrika. Deze heeft als doel de bevordering van een harmonische en duurzame ontwikkeling, zowel in economisch als in sociaal opzicht, binnen Zuid-Afrika zelf, alsmede op de integratie van Zuid-Afrika in de wereldeconomie. Ook komen hier horizontale thema's als consolidatie van de democratie en eerbied voor de mensenrechten terug. Hoewel gericht op ondersteuning van het beleid van de nationale autoriteiten – die ook verantwoordelijk zijn voor selectie en voorbereiding van projecten –, maakt de ontwikkelingssamenwerking als kanalen en partners eveneens gebruik van lagere overheden, niet-gouvernementele organisaties en andere organisaties alsmede bedrijven; dergelijke partners behoren ook een eigen bijdrage aan de te entameren activiteit te leveren. Door middel van een in onderling overleg vast te stellen meerjarig indicatief programma worden continuïteit en langere-termijnplanning mogelijk gemaakt.

Artikel 73–82 Tenuitvoerlegging

De artikelen 73 tot en met 82 zien op de procedurele kant van de tenuitvoerlegging. Levering van goederen en diensten is in beginsel mogelijk door (rechts)personen uit de EU-lidstaten, Zuid-Afrika en de ACS-landen. In gemotiveerde gevallen kan dit wat aanbestedingen en opdrachten betreft worden uitgebreid tot andere ontwikkelingslanden; wat leveringen betreft tot andere landen. De Zuid-Afrikaanse regering verleent volledige vrijstelling van belastingen met betrekking tot alle door de Gemeenschap in het kader van de Ontwikkelingssamenwerking gefinancierde contracten.

Artikel 83 Wetenschap en technologie

In dit artikel verbinden partijen zich ertoe de wetenschappelijke en technologische samenwerking te versterken, verwijzend naar de afzonderlijke, op 5 december 1996 te Brussel totstandgekomen, Overeenkomst inzake wetenschappelijke en technologische samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en de Republiek Zuid-Afrika (PbEG L 313, 1997). In dit verband kan worden vermeld dat Zuid-Afrika, gebruikmakend van recent ontstane mogelijkheden voor deelname van derde landen aan het Vijfde Kaderprogramma van de Europese Gemeenschap voor activiteiten op het gebied van onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie 1998–2002 (PbEG L 26), het zoeken naar partners in de EU-lidstaten voor wetenschappelijke en technologische samenwerking heeft geïntensiveerd.

Artikel 84 Milieu

In dit artikel wordt vastgelegd dat partijen samenwerken om duurzame ontwikkeling te bevorderen en daarbij het milieu te beschermen en milieuschade te voorkomen. Tevens wordt een aantal thema's vermeld waarop

zal worden samengewerkt. Bijzondere aandacht zal worden gegeven aan «capacity building». Dit sluit aan op bilaterale activiteiten.

Artikel 85 Cultuur

Het artikel omschrijft de principes voor samenwerking op het gebied van cultuur. Deze principes zijn ook in de bilaterale betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika van toepassing. Kennis en begrip van de culturele diversiteit binnen Zuid-Afrika en de Europese Unie nemen daarbinnen een belangrijke plaats in. Overigens is in het Nederlands internationaal cultuurbeleid samenwerking met Zuid-Afrika prioritair, deels met het oog op het gemeenschappelijk verleden, deels om ook op cultuurterrein een bijdrage te leveren aan de transitie in Zuid-Afrika.

Artikel 86 Sociale vraagstukken

Dit artikel voorziet in een dialoog over sociale samenwerking, met name gericht op de sociale problemen in verband met de samenleving na het tijdperk van de apartheid. Partijen verklaren dat economische ontwikkeling gepaard moet gaan met sociale vooruitgang en erkennen de noodzaak van het waarborgen van sociale basisrechten.

Artikel 87 Voorlichting

In dit artikel wordt uiting gegeven aan de wens om doelmatige wederzijdse uitwisseling van informatie over de samenwerking tussen Zuid-Afrika en de Gemeenschap, maar ook over Zuid-Afrika en de Gemeenschap zelf, te bevorderen.

Artikel 88 Pers en audiovisuele media

In dit artikel spreken partijen uit de samenwerking op mediagebied te bevorderen. De in het artikel genoemde doelstellingen, zoals steun voor onafhankelijke opstelling en pluralisme in de media, worden onderschreven.

Artikel 89 Menselijke hulpbronnen

Opleiding en training leveren een belangrijke bijdrage aan de opbouw van een democratisch en welvarend Zuid-Afrika. Dit artikel voorziet dan ook in versterking van de samenwerking die is gericht op de institutionele capaciteit van de overheid op de voornaamste gebieden van de ontwikkeling van menselijke hulpbronnen en bijzondere aandacht te besteden aan de minst bevoorrechte bevolkingsgroepen. Overigens wordt op onderwijsterrein vanuit Nederland op verzoek van Zuid-Afrika in het bijzonder geïnvesteerd in capaciteitsopbouw in het onderwijs in enkele van de armste provincies.

Artikel 90 Bestrijding van drugs en witwassen van geld

In artikel 90 is geregeld dat partijen zullen samenwerken in de strijd tegen drugs en witwassen. Met betrekking tot de strijd tegen drugs wordt aangesloten bij Zuid-Afrikaanse en zuidelijk Afrikaanse regionale programma's en het Zuid-Afrikaans «drugs control master plan» die zijn gebaseerd op het op 21 februari 1971 te Wenen totstandgekomen Verdrag inzake psychotrope stoffen (Trb. 1989, 129). Voor wat betreft het preventieve aspect van drugsbestrijding wordt aangesloten bij de door de Chemical Action Task Force vastgestelde standaarden.

Bestrijding van het witwassen van geld zal plaatsvinden op basis van de door de Financial Action Task Force on money laundering (FATF) vastgestelde standaarden. In het kader van de externe betrekkingen van de FATF wordt er naar gestreefd zoveel mogelijk landen de FATF-normen te laten overnemen. Zo is de FATF onder andere bezig met een exercitie inzake de zogenoemde «non-cooperative countries and territories». Daarbij wordt aan de hand van (deels) nog op te stellen criteria bepaald of landen de FATF-normen hanteren en naleven. Voorts is de FATF doende in Afrika een regionale FATF van de grond te krijgen. Van Zuid-Afrika wordt verwacht dat het hierin een leidende rol op zich neemt. Om deze redenen is het van belang dat Zuid-Afrika zich – tegenover de Unie – verbindt de FATF-normen te hanteren bij het bestrijden van witwassen.

Artikel 91 Gegevensbescherming

Artikel 91 regelt het onderwerp gegevensbescherming. De Samenwerkingsraad zal periodiek de gemaakte voortgang op dit terrein beoordelen.

TITEL VI – SAMENWERKING OP ANDERE GEBIEDEN

Artikel 92 Gezondheidszorg

Dit artikel is gericht op bevordering van de samenwerking op het gebied van gezondheidszorg. Samenwerkingsmodaliteit is in de eerste plaats de uitwisseling van kennis en ervaring o.a. inzake programma's gericht op informatie-disseminatie, verbetering van onderwijs en opleiding in de gezondheidszorg, alsmede preventie en bestrijding van overdraagbare ziekten. Ook veiligheid en gezondheid op het werk, en de evaluatie en registratie van geneesmiddelen zijn specifieke aandachtspunten.

TITEL VII – FINANCIËLE ASPECTEN VAN DE SAMENWERKING

Artikelen 93–96 Financiële aspecten van de samenwerking

De artikelen 93 tot en met 96 hebben betrekking op de financiële aspecten van de samenwerking. De financiële bijstand komt ten laste van een speciale faciliteit die is opgenomen in de Gemeenschapsbegroting voor zover het de ontwikkelingssamenwerkingsactiviteiten zoals gedefinieerd onder titel V betreft; andere ontwikkelings- en samenwerkingsactiviteiten worden, al naar gelang de aard van de activiteit, gefinancierd uit uiteenlopende begrotingslijnen.

TITEL VIII – SLOTBEPALINGEN

Artikel 97 Institutionele structuur

Artikel 97 heeft betrekking op de institutionele structuur. Over de samenstelling alsmede de frequentie, agenda en plaats van bijeenkomst van de Samenwerkingsraad zal nog nader overleg tussen partijen plaats hebben. De Samenwerkingsraad zal toezien op de goede werking en tenuitvoerlegging van de Overeenkomst, en heeft de bevoegdheid om besluiten te nemen over alle zaken die onder deze Overeenkomst vallen. Contacten tussen de beide parlementen alsmede tussen relevante instellingen in beide landen worden aangemoedigd.

Artikel 98 Clausule inzake belastingen

Artikel 98 bevat de gebruikelijke clausule inzake belastingen. In deze clausule is bepaald in welke gevallen belastingverdragen, andere belastingregelingen of interne belastingwetgeving van de Europese Gemeenschap, haar Lidstaten of de Republiek Zuid-Afrika voorrang hebben boven deze Overeenkomst.

Artikelen 99–109 Overige slotbepalingen

De artikelen 99 tot en met 109 gaan in op praktische en procedurele punten zoals looptijd, territoriale toepassing, herziening, beslechting van geschillen, amendering, status van protocollen en andere bijlagen, talen waarin de Overeenkomst is opgesteld alsmede de inwerkingtreding. Daarnaast bevatten de slotbepalingen een artikel betreffende non-discriminatie en een clausule aangaande andere bilaterale overeenkomsten.

III KONINKRIJKSPOSITIE

Evenals de eerdere samenwerkingsverdragen van de EU met derde landen zal het onderhavige verdrag voor wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, alleen voor Nederland gelden.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. J. van Aartsen

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
D. A. Benschop